

în Polonia, produsele atelierelor bizantine au fost prezente, începînd din secolele IX—X, în toată Europa răsăriteană. În această vastă rețea au fost cuprinse în mod firesc și ținuturile românești, mai ales după ce, în 971, Bizanțul ajunge stăpîn la Dunăre și rămîne aci două sute de ani. Pe teritoriile viitoarelor state feudale românești se găseau produsele îndeosebi cerute de piața bizantină: grîne, miere, ceară, pește, sare; clasa feudală stăpînitoare căuta în schimbul lor mărfurile mai scumpe ale atelierelor orășenești. Care au fost centrele prin care s-a desfășurat negoțul nord-dunărean cu Peninsula Balcanică?

Pe țărmul bulgăresc al Dunării, se înălțau, în secolele X—XIII, *Vidin, Lom, Rahova, Nicopol, Șistov, Russe, Drîstor*¹. Importanța lor este diferită, de la o epocă la alta. Vidinul, cucerit de bizantini la 1002, și Drîstorul (Durostorum), devenit după 971 reședința guvernatorilor temei Paristrion (Paradunavon), sînt cunoscute încă din primul ȋarat bulgar² și își continuă dezvoltarea și sub bizantini. Sarif al Idrisi trece prin Drîstor la mijlocul secolului al XII-lea și găsește aci un centru mare, cu străzi largi, cu « bazaruri numeroase și resurse abundente ». Șistovul este un « oraș frumos » în descrierea aceluiaș geograf arab³. Celelalte își sporesc însemnătatea în timpul ȋaratului al doilea bulgar (1185—1396): astfel, pe la 1230—1244, negustorii raguzani care obțin de la ȋarul Ioan Asen II un privilegiu de comerț ajung pînă la Vidin⁴.

A existat un negoț al zonelor limitrofe din nordul și sudul Dunării, legat de existența acestor orașe, cu participarea, poate, și a unor localități situate mai în interior, pînă spre munții Balcani: Vrața, Plevna, Loveč, Tîrnova, Preslav, Cerven și Șumen⁵. În secolele XII—XIV, orașele bulgare — așa cum rezultă din datele scrise și arheologice — au fost « centre active ale comerțului și meșteșugurilor »⁶. Atelierele prelucrau fierul (arme, unelte agricole), bronzul, arama, aurul și argintul; produceau ceramică, îmbrăcăminte, sticlărie⁷. Comerțul orășenesc din Bulgaria este confirmat în veacul XII de izvoarele scrise, atît de Sarif al Idrisi — amîntit mai înainte — cît și de autori bizantini și apuseni⁸. După toate probabilitățile, centrele bulgare situate la Dunăre sau în apropierea ei au desfășurat în această epocă un schimb de mărfuri și cu așezările din ȋara Romînească, aducînd de aci sare și pește, poate și anumite materii prime și trimițînd produse ale atelierelor. La o asemenea încheiere duce și studiul monetelor: aceleași emisiuni au circulat pe ambele maluri ale fluviului, îndeosebi în secolele XI—XII⁹, ceea ce arată traficul de mărfuri corespunzător.

¹ *История на България*, Sofia, 1954, p. 106, 132, 148, 194; Dimităr Anghelov, *Към въпроса на средновековия български град*, în « Arheologia », II, 1960, 3, p. 9 (se va cita: Anghelov, *Bălgarski grad*...).

² W. Tomaschek, *op. cit.*, p. 295—296 și 300—302; Sakazof, *op. cit.*, p. 134, cf. p. 68; N. Bănescu, *Les duchés byzantins de Paristrion (Paradounavon) et de Bulgarie*, București, 1946, p. 9, 45—47, 52—54.

³ Mihai Guboglu, *Peninsula Balcanică în descrierea lui Sarif al Idrisi și altor călători arabi. Pe marginea versiunii bulgărești de Boris Nedkov*, București, 1962 (în manuscris), p. 12—13.

⁴ Hurmuzaki-Densusseanu, *Documente*, I/2, p. 781 (Nr. DCXXXVIII).

⁵ Cunoscute ca orașe în sec. XIII—XIV: Anghelov, *Bălgarski grad*..., p. 9.

⁶ *Ibidem*, p. 14.

⁷ *Ibidem*, p. 14—16. Vezi și *История на България*, I, Sofia, 1954, p. 190—191.

⁸ D. Anghelov, *op. cit.*, p. 17—18. Este vorba de comerțul intern și extern al Bulgariei, la care participau diferitele ei orașe.

⁹ Vezi mai jos, p. 367.